

عنوان مقاله:

بازخوانی روایت باستانی آب و درخت در دوران اسلامی ایران

محل انتشار:

فصلنامه هنر و تمدن شرق، دوره 1، شماره 1 (سال: 1392)

تعداد صفحات اصل مقاله: 8

نویسندگان:

شهره جوادی

محمود تیموری

خلاصه مقاله:

عناصر طبیعت همچون خورشید، ماه، ستارگان، آب، گیاه، آتش، کوه، بعضی از جانوران، زمین و آسمان نزد اقوام و ملل مختلف جهان ارزش و اعتبار ویژه ای داشته اند؛ تا جایی که برای این مظاهر طبیعت تقدسی قایل بوده و نماد و نشانه هایی برای آنان ساخته یا خدایانی را به آنها نسبت می دادند. در ایران باستان آب و گیاه از احترام و ارزش بسیاری برخوردار بوده و از نشانه های مهر و اناهیتا محسوب می شدند. آیین های نیایش برای آب و درخت مقدس و ایزدان وابسته به آنها از گذشته های دور در ایران رایج بوده و در دوران اسلامی با محتوای جدید تداوم یافته است. چنان که نیایش اناهیتا به توسل و شفاعت نزد معصومین و مقدسین در باور اسلامی تبدیل شده است. اناهیتا ایزدبانوی آب ها به سان بانویی با خصوصیات طبیعی و کمال یافته، نماد باروری انسان، حیوان و نبات است. قوت این باور در فرهنگ ایران به حدی بود که در دوران اسلامی این سرزمین نیز استمرار یافت. آیین باران خواهی و توسل به حضرت زهرا (س) و حضرت عباس، سقای دشت کربلا، جایگزین نیایش های آب و توسل به اناهیتا شده است. در این دگردیسی، اگرچه صورت آیین حفظ شده و تداوم یافته، اما ماهیت به جای طلب باران از الهه اناهیتا به توسل به اشخاص مقدس برای وساطت و شفاعت نزد خداوند بدل شده است؛ شفاعتی که در قرآن مشروط به اذن خداوند است؛ در دوره اسلامی آب و درخت ذاتا دارای تقدس نیست اما به واسطه نقش مهم آنها در زندگی مردم و ارتباط با باور کهن و تاکید قرآن کریم مورد توجه و مطلوب شمرده می شوند. در حقیقت تغییر مهمی که در باور اسلامی نسبت به پیشینیان رخ داد، مرجع درخواست و دعای مردمان است که در گذشته توسل به اناهیتا و مهر بوده، درحالی که در باور اسلامی به ویژه در اعتقاد شیعیان توسل به معصومین و مقدسین، به عنوان شفیع و واسطه است.

کلمات کلیدی:

آب، درخت، اناهیتا، آیین نیایش، زیارتگاه، دوران اسلامی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/851772>

